

14.04.2019

Lp Kristel Järve

Metsaosakond

Keskkonnaministeerium

Saadan mõned Eesti Maaülikooli metsandus- ja maaehitusinstituudi töötajate ettepanekud metsanduse arengukava protsessis esitatud probleemidega tegelemiseks ja lahendamiseks.

Lugupidamisega

Paavo Kaimre

Teema: Metsanduse suunamine ja kaasaráäkimine

Kaasava metsakorralduse põhimõtteid rakendava infosüsteemi arendamine.

Kaasav lähenemine soodustab ühiskonnasisest suhtlemist ja sobivate lahenduste leidmist. Nüüdisaegses infoühiskonnas on kaasamine tehniliselt lihtsalt lahendatav ülesanne. Kaasava metsakorralduse infosüsteem peab võimaldama omanikule suunatud suhtluskanalit, et tagada huvitatud osapoolte vahelist suhtlust, pakkudes selleks vajaliku platvormi (teated huvide kohta, hinnapäringud kokkuleppeliste piirangute seadmiseks jms). Samas peab sellisel süsteemil olema omaniku jaoks suutlikkus automaatselt modelleerida metsamajanduslikke tegevusi vastavalt kasutajate väga erinevatele soovidele.

Sellise infosüsteemi väljunditeks on lisaks vajalikule suhtlusplatvormile omaniku poolt rakendatavad metsa majandamise alternatiivid, riskihinnangud ja majanduslikud arvutused.

Eestis on olemas kõik eeldused kaasava metsakorraldusliku infosüsteemi edukaks rakendamiseks: inimesed kasutavad digitaalset isikutuvastust ja riik peab avalikult ligipääsetavat metsaregistrit. Täna on meil võimalik olemasolevate lahenduste pealt korraldada avalikkuse kaasamine pidevalt toimiva, turvalise ja efektiivsena.

Saavutatud kokkulepped huvitatud isikute ja metsaomanike vahel tuleks säilitada metsaregistri juures. Kaasava metsakorralduse süsteemist saadav kasu on tõenäoliselt suurem kui kulud sellise süsteemi loomiseks ja haldamiseks. Tänapäeval liigume kiiresti täppismetsanduse suunas. See tähendab metsade majandamist märksa detailsemalt kui seni. Infosüsteem võimaldab iga geograafilise koha juurde märkida tema väärtused ja funktsioonid ning sellest lähtuvana on inimesel võimalik suunata metsaökosüsteemi kui terviku arengut kõigile sobivas suunas.

Teema: Loodusväärtuste hoidmise finantsmehhanism

Jõuda olukorrani, kus Looduskaitseaduse §20 kohaselt kinnisasja omaniku ja riigi kokkuleppel toimuv kinnisasja omandamine riigi poolt leiab aset samaaegselt looduskaitsete piirangute kehtestamisega.

Tegevuste sünkroonsus vähendaks pingeid avaliku ja erahuvi vahel loodushoiualaste piirangute rakendamise suhtes.

Teema: Metsaomandi struktuur ja kultuur

Kuna mitmed MAK2030 protsessis sõnastatud probleemid on seotud metsaomanike väheste teadmistega metsast ja metsamajandusest kui komplekssest tegevusalast, siis on arengukava 2030 raames on tarvis arendada metsaomanike nõustamissüsteemi. Analüüsida olemasoleva nõustamissüsteemi tugevusi ja nõrkusi ning muuta see tõhusamaks, selliseks, kuhu metsaomanikud oskavad ja soovivad pöörduda metsaga seotud küsimustes.

Hästi töötav nõustamissüsteem aitab metsaomanikel teha paremaid, jätkusuutliku metsamajandusega kooskõlas olevaid otsuseid.

Teema: Metsade roll süsinikuringes

Metsanduse arengukava koostamise protsessis arutada läbi eesmärgid metsade erinevate funktsioonide täitmist võimaldava vajaliku metsa pindala kohta.

2017. a kasvas 80% halli lepa enamusega puistutest laane- ja salumetsades, kus on kõige produktiivsemad (jänesekapsa, sinilille, naadi ja sõnajala) kasvukohatüübid. Neid alasid on hoopis otstarbekam kasutada majanduslikult ja ökoloogiliselt väärtuslikumate, eelkõige kuuse ja laialehiste puuliikide kasvatamiseks.

Kuna C hoidmine puittoodetes sõltub nende toodete elueast, siis on oluline ka uue metsapõlvkonna liigiline koosseis ja kvaliteet (eesmärgiks peaks olema pika elueaga toodete valmistamiseks sobivate puuliikide kasvatamine). Okaspuudega kultiveerimisele pole alternatiivi ei majanduslikust ega esteetilisest seisukohast.

Välja selgitada süsiniku sidumise potentsiaal ja selle maksimeerimine (majandamine, metsaselektioon, väetamine) lühikese raieringiga ja sobivate puuliikidega (15-30 a; arukask, hübriidhaab, lepad) mittemetsamaale rajatavate istandike abil. Senised teadusuuringud näitavad metsaistandike väga kõrget süsiniku sidumise võimet juba noores vanuses.

Teema: Metsa tootlike funktsioonide säilitamine

Seada eesmärgiks uuendada istutuse/külviga riigimetsas vähemalt 70% uuendusraie aladest, seejuures okaspuukultuuride osakaal oleks ca 90%. Aastaks 2030 uuendada erametsades 40% uuendusraiealadest okaspuudega.

Metsade ökoloogiliste, majanduslike ja esteetiliste funktsioonide täitmiseks on vajalik okaspuuliikide aktiivne kasvatamine neile sobivates kasvukohtades, mis on eeldus väärtusliku tulevikumetsa saamiseks.

Kuna peamised metsade hüved elanikkonnale – korilus marjade ja seente näol ning metsarekreatsiooni võimalused, k.a metsateraapia – on optimaalselt saadavad just okasmetsades ja okas-lehtpuu segametsades, siis ka nendest aspektidest lähtuvalt on vajalik okaspuude kõrge koosseisuprotsent neile vähegi sobivates kasvukohatüüpides.

Vanade okaspuuenamusega metsade reservi (potentsiaalsed hoiualad, püsi- või vääriselupaigad) on võimalik tekitada vaid rohke hulga pealetulevate noorte ja keskealiste okaspuistute näol.

Okaspuutoodete üks suuremaid voorusi on pikaajaline püsimine, eriti suuremahuliste ehituskonstruksioonide säilimine süsiniku hoidjatena. Seega okaspuudega kultiveerimisele pole alternatiivi ei majanduslikust, ökoloogilisest, sotsiaalsest ega ka esteetilisest seisukohast.

Eesmärgi saavutamiseks on vaja tagada metsauuendamiseks vajaliku kvaliteetse okaspuuseemne olemasolu. Looduslikule uuenemisele jäetavatel aladel tagada peapuuliikide uuenduse tekke tulemuslik soodustamine. Esmane ülesanne on kvaliteetsete ja elujõuliste männi seemnepuude vajalik hulk, mida praktikas on kahjuks vähendatud lehtpuude mittekvaliteetsete säilikpuude massiga.

Kriitiliselt hinnata ümber metsa uuendamiseks kasutada lubatud puuliikide ja uuenenuks hindamisel arvesse võetavate puuliikide nimistu ja uuenenud puuliikide keskmine kõrgus (see peab olema vastavuses metsaseaduses oleva metsa määratlusega) metsa majandamise eeskirjas.

Metsakultuuride hooldamisel ja valgustusraiel on probleemiks optimaalne kordade arv ning alles jäetavate lehtpuude liik, hulk ja kõrgus. Hooldamisel ja valgustusraiel peaks lehtpuu-uuendusest sobivama osa säilitamine olema 20 - 35% ulatuses kogu kultuurpuistu okaspuude arvust.

Teema: Metsade tervisliku seisundi ja elujõulisuse säilitamine

Metsakahjustuste ennetamiseks ja kahjustatud puistute majandamiseks on vajalik olemasolevast sisukam seire korraldamine ning lisaks traditsioonilisele seiremetoodikale

innovaatiliste meetodite juurutamine. Tarvis on selgitada erinevate invasiivsete liikide mõju Eesti metsadele.

Soodustada metsamajanduses metsakaitselistel eesmärkidel biotõrjevahendite kasutamist. Juuremädanike leviku piiramiseks okaspuupuistutes rakendada metsakaitselisi ja metsakasvatustlike võtteid – preparaadi Rotstop kasutamine viljakate kasvukohatüüpide hariliku kuuse puistutes nii harvendus, kui ka ka lõppraie järgselt. Preparaadi kasutamine ei ole vajalik kui õhutemperatuur on ööpäevaringselt alla 0°C.

Enamlevinud ja majanduslikult oluliste puuliikide (harilik kuusk, harilik mänd, arukask) haigusekindluse testimine, et välja selgitada resistentsemaid päritolusid. Esmajärjekorras on see oluline hariliku kuuse puhul, mille puidu kvaliteet võib juuremädanike ulatusliku leviku tõttu olla madal.

Teema: Raiemaht ja ökoloogilised väärtused

Lageraiete kõrval tõenäoliselt senisest enam kasutatavad valikraied ja turberaied vajavad süsteemset kompleksset analüüsi ning saadud teadmiste ja kogemuse edasiandmist metsaomanikele.

Suurepindalistele lageraietele alternatiivi otsides oleks turberaieliikidest reaalseim kasutada veerraiet, mis on vastavates tingimustes optimaalne kompromiss majanduslikust, (metsauuendus) ning ökoloogilisest (metsahoid) seisukohast.

Rajada RMK metsades püsimetsa majandamise näidis- ja katsealad.

MAK2030 probleemide kaardistamisel on öeldud, et kõik metsa majandajad ei järgi metsa majandamise head tava. MAK koostamise protsessis arutada, kas on vajalik selline tava sõnastada Eesti metsamajanduse jaoks tervikuna. RMK sõnastas riigimetsa hea metsamajanduse tava 2003. aastal.

Teema: Metsanduse ruumiline kavandamine

Raiestikel peaks okaspuu-uuendus või kultiveeritud okaspuud metsaks ümberarvestamisel olema saavutanud keskmise kõrguse vähemalt 1,3 m (Metsaseaduse järgi kasvavad metsamaal puittaimed kõrgusega vähemalt 1,3 meetrit), mille järel võib raiuda nimetatud alaga piirneva järgmise uuendusraielangi.